

وزارت تحقیقات عالی

ریاست پوهنتونها و مؤسسات تحقیقات عالی خصوصی
مؤسسه تحصیلات عالی مستقبل

معاونت امور محصلان

پایه‌سی اخلاقی

سال ۱۴۰۲ هـ. ش

پالیسی اخلاقی

خلاصه

بحث اخلاق تحصیلات عالی یکی از مولفه های مهم برای پوینده گی مؤسسه تحصیلات عالی امروز مطرح است و با توجه به این مساله در روشنایی پالیسی های که در لایحه و مقرره مقام وزارت محترم تحصیلات عالی و مؤسسه تحصیلات عالی مستقبل متباذر است رهبری دیپارتمنت خود را ملزم می داند این نهاد را عیار سازد. زیرا اخلاق اکادمیک از ضروریاتی است که باید در دیپارتمنت ها مورد توجه قرار گیرد. ملاحظات اخلاقی میتوانند به عنوان یک عامل بازدارنده موثر تلقی شود. در ملاحظات اخلاق اکادمیک چارجوب های تعریف شده اند، ولی هیچ کدام از این دستور العمل ها کاربرد مطلق ندارد، بلکه آمیخته ای از آنها از سوی اهل علم پذیرفته شده است. بحث اخلاق اکادمیک از مراعات ارزشهای ملی، مذهبی، دینی شروع تا صداقت در تحقیقات علمی، ارایه ی درس با کیفیت و متعهد بودن در همه امور را در بر می گیرد که متسافانه گاهی این محیط نمی تواند بر این موارد مهم فایق آید. مراعات تمام موارد اکادمیک و مباحث نظم دسیپلینی تا مقررات که همه خانواده ای وزارت تحصیلات عالی به عنوان مرجع اقدامات حساب می کنند، اداره مؤسسه تحصیلات عالی مستقبل تا حد ممکن سعی بر این دارد که در آن آیینه خود را صیقل داده و نسل امروز را مسؤول متعهد تربیت نماید.

کلید واژه ها: ، اخلاق اکادمیک، اخلاق مؤسسه تحصیلات عالی و فرهنگ مؤسسه تحصیلات عالی.

مقدمه

مؤسسه تحصیلات عالی مستقبل به عنوان نماد آموزش عالی و نهاد اثر گذار بر فرهنگ جامعه به شمار می رود. با توجه به اینکه فرهنگ مؤسسه تحصیلات عالی از عناصر فرهنگ ساز جامعه است، اهمیت ویژه ی دارد. فرهنگ مؤسسه تحصیلات عالی به منزله یکی از خرده فرهنگ های مهم، زیر ساخت و پیش شرط توسعه علمی و دانش آفرینی در هر جامعه به حساب می آید. هیچ عاملی به سان دانش نمی تواند در تحولات منشأ و بنیادین مولفه قرار گیرد و نظام آموزش عالی به وجود اعضای هیأت علمی می تواند نقش ارزشمند و سرنوشت ساز را در زمینه رقم بزند.

آشکار است که نکته تامل در دیپارتمنت ها نقش الگوی آنها در جامعه است، چون جامعه بر اساس غریزه ای فطری خویش، اهل دانش را حرمت دارد، دانش آموخته گان و دانشمندان را منزلت قایل است مبنی بر این اصل پالیسی- اخلاق و توجه و نظارت این امر بر دیپارتمنت الزامی است، زیرا دیپارتمنت حریم آموزشی عالی و دانش پروری است، که با استعداد ترین جوانان کشور را برای کسب تخصص و آموزش عالی پرورش میدهد تا وطن خویش را در ابعاد اجتماعی، فرهنگی و مدیریتی به سوی آسایش و پیشرفت رهنماei کند.

رعایت نظم اکادمیک و حفاظت شاخصه های کرکتر اکادمیک یکی از الزامات اساسی در محیط دیپارتمنت ها و موسسات تحصیلات عالی به شمار می رود. هر گونه رفتاری که باعث اخلال نظام آموزشی، نقص حقوق دیگران و امنیت گردد، غیر قابل باور است و باید که در مقابل آن تصامیم جدی اتخاذ گردد. بنابرین لازم است که مسایل مربوط به عدم رعایت نظم اکادمیک و نقض اصول شناخته شده در محیط دیپارتمنت ها، موسسه تحصیلات عالی ها به شکل یک لایحه ی رهنمودی ذیلا مورد اجراه قرار گیرد، تا هم شفافیت و هماهنگی در تصمیم گیریها موجود باشد و هم از تصامیم سلیقه ای در چنین موارد جلوگیری گردد.، که این دیپارتمنت خود را مکلف به مراعات آن می داند.

اخلاق اکادمیک

نکات قابل تأمل:

پیچیده تر شدن روز افزون سازمان ها و دیپارتمنت ها و افزایش میزان کار های غیر اخلاقی، غیر قانونی و غیر مسولانه در محیط های کاری و موسسه تحصیلات عالی توجه مدیران و صاحب نظران را به حیث اخلاق اکادمیک و مدیریت اخلاق معطوف ساخته است. مدیریت اخلاق (Ethics Management) عبارت است از شناسایی و اولویت بندی ارزش‌های برای هدایت رفتارها و سازمان‌ها، دیپارتمنت‌ها با ایجاد یک برنامه مدیریت اخلاق میتوانند اخلاقیات را در محیط دیپارتمنت مدیریت کنند، برنامه‌های اخلاق به دیپارتمنت ها کمک می کند، تا بتواند در شرایط آشفته عملکرد اخلاقی خود را حفظ کند، امروزه مدیریت اخلاق یکی از زمینه های علمی مدیریت بشمار می‌رود که دارای رویکردی برنامه ها و چندین ابزار عملی است این ابزار ها عبارت اند از جنبه های اخلاق، جنبه های رفتاری، خطی مشی ها و روش ها، روش های حل معضلات اخلاقی و آموزش . اخلاق از موضوعات بحث برانگیزی است که میتوان با آن فرد خوب و بد را تشخیص داد و به ارزش های افراد یا محیط کار پاسخ گفت . رفتارهای اخلاق درجهت اصلاح عوامل گوناگون بخصوص محصلان است .

نقش اخلاق در مؤسسه

الف : مدیریت اخلاق

مدیریت اخلاق در محیط اکادمیک منافع بسیار زیادی برای اساتید و مدیران دارد ،اعم از منافع عملکردی و منافع اخلاقی . این مطلب بخصوص درعصر حاضر که مدیران با ارزش های بسیار متنوعی در محیط

دیپارتمانت سروکار دارند صادق است . اخلاق حرفه ای و تفکر اکادمیک را میتوان از طریق آموزش و در محیط تحصیل فراگرفت.

تعريف : اخلاق کلمه (اخلاق) جمع خلق است که به معنای شکل درونی انسان و سرشت سجیه آمده است. به غراییه و ملکات و صفات روحی و باطنی که در انسان وجود دارد، اخلاق گفته میشود و به کردارها و رفتارهایی که از این خلقيات نیز ناشی میشود اخلاق یا رفتار اخلاقی میگويند از اخلاق اکادمیک تعريف های مختلفی از اخلاق وجود دارد که در زیر به برخی از آنان اشاره می شود صفات و ویژه گی های پایدار در نفس که موجب میشوند کارهایی متناسب با آن صفات، به طور خود جوش و بدون تامل از انسان صادر شود یا اخلاق حالتی نفسانی است که بدون نیاز به تفکر و تأمل، آدمی را به سمت انجام کار حرکت می دهد.

علم اخلاق، علمی است که صفات نفسانی خوب و بد و اعمال پسندیده و دوری از صفات نفسانی بد و اعمال ناپسند را نشان میدهد.

ب: مبانی اخلاق حرفه ای

مبانی اخلاقی و انتظارات اجتماعی عبارت اند از 1. صداقت و راستگویی، 2. انصاف و برابری، 3. امانت داری، 4. وفاداری و احساس مسؤولیت اجتماعی، اخلاق حرفه ای نوعی تعهد اخلاقی و وجودان کاری نسبت به هر نوع کار، وظیفه و مسؤولیت است. اخلاقی بودن در حرفه حاصل دانستن، خواستن، توانستن و نگرش است. مراحل کاربردی نمودن اخلاق در رفتار افراد و گروه ها به قرار ذیل میباشد.

1. موفقیت از اخلاق حرفه ای سرچشمه میگیرد 2. اخلاق حرفه ای از اعتماد آفرینی ایجاد میشود 3. اعتماد آفرینی از پیش بینی رفتار ایجاد میشود؛ 4. پیش بینی رفتار از مستمر بودن و قانونمند بودن رفتار سرچشمه میگیرد. اخلاق اکادمیک از مستمر بودن و قانونمندی از مسؤولیت ناشی میشود؛ مسؤولیت از قانون و باورهای فردی شکل میگیرد. در واقع میتوان گفت: این باورها و اعتقادات شخصی است که فرد را مسؤولیت پذیر و قانونمند مینماید و نتیجه قانونمند بودن فرد، این است که میتوان رفتار وی را پیش بینی نمود. پیش بینی پذیری رفتار نیز منجر به اعتماد آفرینی خواهد شد و این اعتماد اخلاق حرفه ای است که بر پایه باورها و اعتقادات فردی شکل گرفته است، از این رو، هدف آموزش اخلاق حرفه ای، انتقال اطلاعات و یافته های علمی نیست، بلکه تصحیح و تقویت انگیزش، ارتقا مهارت، افزایش توان و تحول نگرش از اهداف عمده آموزش اخلاق حرفه ای آموزش است. اخلاق موسسه تحصیلات عالی نیز زیر مجموعه ای از اخلاق حرفه ای محسوب میشود

ج: روش های اخلاقی

میکایبل جوزف سان، بنیان گذار موسسه پیشبرد اخلاق حرفه‌ای، ارزش‌های ده‌گانه جهانی و ثابتی را مشخص کرده میگوید؛ برای زندگی اخلاق این روش‌ها نیاز است: راستکاری، صداقت، وفا به عهد، پایبندی، انصاف، توجه به دیگران، احترام به دیگران، شهروند مسؤولیت پذیر بودن، امتیاز طلبی و مسؤولیت پذیری. اخلاق اکادمیک در دیپارتمنت‌ها یکی از مسائل مهمی که برای پویندگی دیپارتمنت مطرح است اخلاق اکادمیک است. البته اخلاق اکادمیک از اخلاق عمومی جامعه جدا نیست، آن دو، حلقه‌های به هم پیوسته یک زنجیر هستند. از آنجایی که یکی از اهداف تاسیس مراکز آموزش عالی ترویج اخلاق در جوامع می‌باشد بدینه است که موسسات تحصیلات عالی باید سرمنشا اخلاق باشند، اصولاً محصلی فارغ از اخلاق، مفهوم روشنی نخواهد داشت. دیپارتمنت‌ها، قلب تپیده آموزش عالی هستند. از داخل دیپارتمنت و مقابل آن که میگذری، همه جا، همه چیز و همه کس بوی فرهنگ می‌دهد. متاسفانه در کنار این زیبایی‌ها مناظر نازبایی از بد اخلاق‌های اکادمیک به چشم می‌خورد؛ سفارشات، توقعات و مداخلات؛ سرقت‌های ادبی؛ نگارش پایان نامه‌ها به روشهای سایه نگاری یعنی در بدل پول فرد دیگری تدوین کردن، نوشتن مقاله‌ها و رساله‌های سفارشی، اخذ سیستم‌های غیر معیاری از آن جمله اند.. اگر برای حل این معضلات اخلاق در محیط‌های آموزشی تدابیری اندیشیده نشود به ناخواست در آینده با دشواری‌های بیشتری مواجه خواهیم شد. با توجه به اینکه پالیسی- مقام محترم وزارت تحصیلات عالی بر این است که آموزش عالی در موسسه تحصیلات عالی‌ها و دیپارتمنت‌ها در سطح منطقه توسعه یابد و تحصیلات تكمیلی در اولویت هستند. اگر بد اخلاق‌های اکادمیک به سطوح بالاتر بیشتر از این سرایت کند، جلوگیری از آن بسیار دشوارتر خواهد شد.

برخورد موسسه تحصیلات عالی می‌نمایند که رابطه استاد و محصل بیشتر برخواسته از هنجرهای علمی و عناصر معرفت شناختی و اخلاق اکادمیک باشد، استاد خوب به دلیل دانش و روش‌های بدیع خود میتواند نوعی احساس احترام معرفتی و اخلاق محصلان را به طور درون زا برانگیزد و البته نقد و بحث و پرسش افگنی‌های این محصلان را نیز با آغوش باز پذیرا باشد و برای پویایی فکر و چالاکی محصلان و جر و بحث و آزادی علمی آنها احترام قابل شود.

امروزه نیاز بر این است در صنف‌های درسی و در محیط‌های علمی و روش‌های مباحثه‌ای و به مشارکت و شیوه‌های اکتشافی جداً توجه شود، محصلان تنها از طریق شرکت در جر و بحث هاست که میتوانند یادگیری توام با خود تاملی داشته باشند. اصولاً یاد دهی و یادگیری یک طرفه نیست و چرخه‌ای است که با مشارکت فعال محصلان و اخلاق اکادمیک از سوی دیگر باید به حوزه عمومی در علم و اندیشه تفکری داشته باشیم. به عبارت دیگر در کنار صنف‌های رسمی، فضای موسسه تحصیلات عالی نیاز به شور و شuf فرهنگی و اجتماعی و زندگی محصلین و فوق برنامه‌های معنوی و خود جوش کانون‌ها و انجمان‌های محصلین دارد. نباید سیستم سنتی گرای در عمق سیستم کریدیت که برش سیستم معاصر خوانند و هیچ

سازگاری به سیستم سنتی ندارد ریشه دواند و امتحان سالاری بر تدریس و تعاملات روزمره سایه افگند. باید تعریف شود که مسؤولیت دیپارتمنت ها با توجه به شرایط چیست؟ کارکرد این نهاد ها در جامعه چگونه است؟ و چرا به حیات و حتی گسترش روز افزون خود ادامه میدهد؟ مدرک گرایی نتیجه استاد سالاری در آموزش عالی و نظام متمرکز و سنتی موجود در نهاد ها است. اگر دیپارتمنت ها در شرایط رقابتی و با استقلال اکademیک کار کنند و دست بخش های غیر دولتی و تخصصی - و حرفه ای در علم و معرفت مستقل باشند، صنفها دایر می شود، پایان نامه ها بی تدوین می شود، مقالاتی در اینجا و آنجا تولید و انتشار پیدا می کند، رشد کم در تعداد محصل و دانش آموخته شاهد هستیم.. ولی دیپارتمنت های ما نمی تواند متناسب با ماهیت آزاد و اکademیک خودشان به تولید تفکر و معنا اکتشاف و به نوآوری و نقد و روشنگری اجتماعی و فرهنگی موفق شوند. آموزش های موسسه تحصیلات عالی بدون معاصر ورزی نمی توانند شاخص کیفیت زندگی و فرهنگ شهریوندی در کشور را ارتقا دهند و به بلوغ فکری و اجتماعی کمک نمایند. در جوامع توسعه یافته اصول و قواعد اخلاق اکademیک در شبکه های انترنیتی و انجمن ها و نهاد های مطالعه و ترویج اخلاق به طور جدی مطرح می گردد.

لذا جهت افزایش حساسیت اخلاقی، نیت اخلاقی و جهت گیری اخلاق محصلان لازم است بر آموزش مداوم و مستمر اخلاق حرفه ای تاکید کرد، با این تم ایدگفتگی است که موارد زیر در باب مراجعات مباحث اخلاق اکademیک و تعیین چارچوبی کاری که در صفحات بعد می آید قابل دقت است.

لوایح و مقررات اکademیک

۱. اخلاق اکademیک اساتید و کارمندان موسسه در محور مقرر، لایحه و طرز العمل لایحه نظم و دسیپلین نظام دیپارتمنت چنین یاد آوری گردیده است.

الف: تخلفات بزرگ

ماده ای اول

رشوه ستانی، اختلاس، تجاوز جنسی، استفاده ای نامشروع از موقف، دزدی و دیگر اعمال جرمی، اعمالی اند که برعلوه سپردن آن به مراجع عدلی و قضایی کشور، میتوانند که باعث اخراج موقتی و یا دائمی شخص از محیط اکademیک گردند.

ماده ای دوم

تصویب مجازات در مورد تخلفات ذکر شده در فوق، از طرف شورای علمی موسسه مربوطه صورت میگیرد که آیا اخراج موقتی یا دائمی باشد.

سلوک ضد اجتماعی

ماده ای سوم

سلوک های ضد اجتماعی شامل موارد زیر میباشد

1. تعرض شخصی، اذیت جنسی، هتایک، آسیب رسانیدن به ملکیت و دارایی های عامه و اختلال مراسم و برنامه های علمی-اجتماعی و فرهنگی
2. تخطی از طرزالعمل، لوایح، قوانین و مقررات موسسه تحصیلات عالی، مانند، لایحه ی امتحانات و یا استفاده بدون مجوز از امکانات و وسائل نهاد های تحصیلی
3. اختلال و برهمندانه تدریس، تحقیق، مدیریت و نظم اداری
4. تهدید و آوردن فشار به دیگران و یا هر عملی که باعث به خطر انداختن سلامت فیزیکی و روانی، امنیت شخصی و دیگران در پوهنتون ها و نهاد های تحصیلی می شود
5. دامن زدن به تعصبات قومی، زبانی و فرقه ای
6. فروش، استفاده و یا حمل و نقل مواد مخدر، مشروبات الکولی و یا هر چیز نشہ آور و خطرناک، قمار و بازی های غیر قانونی در محیط پوهنتون ها
7. داشتن، فروش، حمل و نقل و پخش هر نوع سلاح، مواد آتش زاء، انفجاری و یا داشتن هر چیزی که بتواند به حیث اسلحه به کار رود و یا هر چیز خطرناک که قانون ممنوع اعلان شده باشد، در محیط پوهنتون ها و نهاد های تحصیلات عالی.
8. اعمال اخلال گرانه و سرپیچی از رهنمودهای قانونی مسؤولین پوهنتونها در اجرای وظایف.
9. سرپیچی عمدى و آگاهانه از دستور های مسؤولین امنیتی و بی پرواپی در رانندگی و توقف در جایگاه های غیر مجاز در محیط پوهنتون .

ماده ای چهارم

متخلف حسب احوال در ماده ای سوم این لایحه با ملاحظه ای جدی بودن تخلف و تکرار قرار ذیل تادیب میگردد:

توصیه، اخطار، تنزیل موقف، تبدیلی و اخراج از تحصیل و وظیفه به تصویب شورای علمی موسسه.

ب) تخلفات اکادمیک

ماده ای پنجم

1. سواستفاده از آثار علمی و فکری مولفین دیگر مانند؛ نقل همه یا یک بخش از آثار دیگران به نام خود در تهیه ای وظایف خانگی، نوشتمن مقالات، مونوگرافها، رساله ها، تیزسها ماستری و دکتورا و یا تالیفات کتب درسی و تهیه مواد درسی.

2. استعمال نظریات، مفکوره های و تجارب دیگران بدون استبدان مولف و یا بدون معرفی منبع و یا مأخذ و استعمال آن با تغییر جملات و یا عبارت دیگر.
3. ارایه احصاییه و معلومات غیر دقیق و ساختگی از نتایج تحقیقات علمی و وظایف سپرده شده ای اکادمیک.
4. هر نوع ساخته کاری و تقلب و حق تلف در نتایج امتحانات، تصرف در اسناد رسمی، تعديل و یا تبدیل نمرات مضامین (کم کردن یا اضافه کردن فیصدی)، ساخته کاری در امضای مسؤولین موسسات تحصیلی، وسایر اعمالیکه غرض کسب امتیاز و استفاده ای نامشروع به کار میروند.
5. جعل اسناد، تقلب و فربیکاری اسناد و یا استفاده بدون مجوز از اسناد، مدرک و وسایل موسسه به قصد سوء استفاده.
6. هر نوع اقدام و عمل نقل از قبیل تبادله سوالات با دیگران قبل یا در جریان امتحان و یا انتقال سری و پنهانی وسایل تختنیک و مخابراتی و نشراتی غرض نقل کردن به شخص دیگر، تا به عوض کس دیگر امتحان بدهد.
7. حضور در امتحان به عوض شخص دیگر و یا اجازه دادن به شخص دیگر تا به عوض کس دیگر امتحان بدهند.
8. استفاده ای غیر قانونی از وسایل کمپیوچری و الکترونیکی غرض راه یافتن به معلوماتی که صرف مربوط به مؤسسه و یا به یک شخص دیگر معین میگردد.

پالیسی فوق در مجلس مؤرخ ۱۴۰۲ / ۱ / ۱۱۵ کمیته پلان و پالیسی تهیه و ثبت پروتوكول شماره (۲) گردید.

پالیسی فوق در مجلس مؤرخ ۱۴۰۲ / ۱ / ۱۲۶ شورای علمی مؤسسه تأیید و ثبت پروتوكول شماره (۱) گردید.

